

mljiv *curriculum vitae*. Time prilog dobiva na još većoj vrijednosti za hrvatsku, ali i austrijsku historiografiju.

Šezdesetprvi broj *Povijesnih priloga* završava rubrikom *Ocjene i prikazi* u kojoj je zastupljeno pet recenzija nedavno objavljenih monografija, zbornika radova i dviju znanstvenih konferencija održanih 2021. godine.

Na kraju valja istaknuti kako su *Povijesni prilozima* renomiran znanstveni časopis povijesne znanosti, u kojem su predstavljeni radovi uvaženih hrvatskih i stranih povjesničara koji se bave različitim historiografskim temama od srednjeg vijeka pa sve do suvremenog doba. Osim izvornih znanstvenih radova, koji svojom vrijednošću pridonose novijoj hrvatskoj historiografiji, u *Povijesnim prilozima* objavljenima 2021., i to u oba sveska, zastupljeni su i vrijedni znanstveni prilozima i recenzije najnovijih znanstvenih i stručnih publikacija. I ovo dvosvesčano izdanje *Povijesnih priloga* na uobičajenoj je visokoj znanstvenoj i stručnoj razini kako i dolikuje časopisu s dugom znanstvenom tradicijom.

Zrinka Novak

***Historijski zbornik*, sv. 73, br. 1–2, Zagreb 2020., 516 str.**

Društvo za hrvatsku povjesnicu, uz uredništvo, suradnike i autore vezane radom za 73. svezak *Historijskog zbornika* 2020. godine nastavlja dugogodišnju tradiciju izdavanja jednog od najznačajnijih povijesnih časopisa u Hrvatskoj. Prateći već uspostavljenu praksu, časopis je izašao u dva broja od kojih su u prvom broju (1–261) objavljena četiri izvorna znanstvena rada, dva pregledna rada te dva eseja, a u drugom (262–516) po tri izvorna znanstvena te pregledna rada i jedan esej.

Prvi svezak otvoren je člankom *Vojna posada u Saloni u 1. stoljeću* (1–22) autora Ivana Matijevića i u kronološkom smislu predstavlja najraniju obrađivanu povijesnu tematiku. Osim što se u članku daje detaljan pregled događaja u Saloni tijekom 1. stoljeća, ostvarena je i kontekstualizacija pojave pojedinih vojnika u glavnom gradu provincije Dalmacije s obzirom na događaje od vojne važnosti, poput Panonsko-dalmatinskog ustanka od 6. do 9. godine, na koje nailazi u zapisima rimske birokracije o vojnicima. U sljedećem radu pod naslovom *Židovi trgovci, parcenevoli i špediteri na Jadranu u 18. stoljeću iz Hrvatskih pomorskih regista, I–II sv.* (23–54) autorice Zrinka Podhraški Čizmek i Naida-Mihal Brandl bave se ekonomskom poviješću i poviješću prometa. Inovativan pristup objavljenom izvornom gradivu Nikole Čolaka, *Hrvatski pomorski registri. Osamnaesto stoljeće. Plovidba na Jadranu. Vrela*, koji uključuje ubrzano pretraživanje fonda od 12 000 dokumenata omogućio je autoricama rekonstrukciju živih kontakata i veza koje su ostvarivali pripadnici židovske zajednice na Jadranu i šire. Sljedeći rad pod naslovom *Jeronim barun Ljubibratić od Trebinja i Unutarnji grad Osijek* (55–87) također je nastao u suautorstvu dvojice istraživača novovjekovne povijesti Slavonije, Pavla Nuića i Damira Matanovića. Taj prilog sadrži dublju analizu urbanog života grada-utvrde na periferiji i predstavlja važan prinos razumijevanju isprepletenosti vojnog i civilnog života u često nesigurnom ozračju. Članak *Nepoznate bilješke o Ivi Pilaru u ostavštini Vjekoslava Spinčića* (89–107) predstavlja znanstveni prinos razumijevanju političkih stavova jedne od središnjih figura hrvatske politološke misli. Kako je izborom izvornog gradiva fokusiran na razdoblje

Prvoga svjetskog rata, rad je relevantan za istraživanje političkog ozračja i glavnih smjernica Pilarove južnoslavenske misli u tom turbulentnom razdoblju.

Franko Mirošević autor je rada *Događanja u Dubrovniku u svjetlu pisanja lista "Dubrovačka tribuna" 1929. – 1931.* (109–137) u kojem iznosi pregled političkih događaja u vrijeme neposredno nakon uvođenja Šestosiječanjske diktature do povratka ustavnog poretka u Kraljevini Jugoslaviji. Također, na temelju tog lista autor rekonstruirao i javni život Dubrovnika, koji je bio obilježen proslavama političkih praznika, širenjem urbane cjeline, sportskim aktivnostima i kulturnim manifestacijama. Studija slučaja iz područja međuratne intelektualne povijesti *Odnosi Frana Ilesića i Henryka Batowskog u svjetlu njihove korespondencije (1926–1939)* (139–152) nastala je na temelju istraživanja poljskog povjesničara Tomasza Jaceka Lisa. Dvojicu intelektualaca obrađenih u radu povezivala je intenzivna razmjena stručnih i političkih pogleda, što svjedoči i o jednom fragmentu inače razgranatih poljsko-hrvatskih veza u razdoblju između svjetskih ratova.

U eseju *Stoljeće Nade Klaić – polemike ne prestaju! Je li Nada Klaić služila "totalitarnom Levijatanu"?* (155–167), prikladno nastalom o stotoj obljetnici rođenja možda najistaknutije hrvatske povjesničarke, Branimir Janković iznosi razvoj historiografske rasprave o njenoj znanstveno-istraživačkoj ostavštini u posljednjih tridesetak godina. Sljedeći esej autora Karla Juraka *Revizija revizionizma. Prilog raspravi Davora Marijana i Mirjane Kasapović* (168–178) obogaćuje javno-znanstvenu raspravu kroz analizu kratke polemike između Davora Marijana i Mirjane Kasapović iz 2019. godine o revizionizmu. Autor ističe potrebu da se taj termin, posebno u povijesnom diskursu, metateorijski učvrsti, čime bi se on ponovno mogao upotrebljavati u akademskoj raspravi.

U relativno opsežnoj rubrici *Ocjene i prikazi* (179–252) sadržano je čak devetnaest osvrti na recentna, prvenstveno domaća izdanja iz vrlo širokog spektra povijesne tematike, što svjedoči o živoj izdavačkoj djelatnosti posljednjih godina u polju historiografije. Prvi broj *Historijskog zbornika* završava rubrikom *In memoriam* (253–261) kojom se odaje počast preminulim članovima povjesničarske zajednice. Tako su se akademski krugovi u prvoj polovici godine oprostili od Elinor Murray Despalatović, dugogodišnje istraživačice istočnoeuropske i hrvatske povijesti, a u srpnju od Ive Banca i Tomislava Raukara, dvojice, malo je reći istaknutih povjesničara, koji su, svaki u svom polju, predstavljali intelektualni autoritet i ostavili dubok trag u historijskoj znanosti.

U prvom radu u drugom broju ovog sveska *Historijskog zbornika* autor Hrvoje Gržina razmatra tematiku i pristupe tehničkoj povijesti Zagreba. Naslovljen *"Velika fotografska sala" i njezini vlasnici, upravitelji i zakupnici: fragment povijesti zagrebačke fotografije 19. stoljeća* (263–281), članak na temelju izvornog gradiva rekonstruirao niz vlasnika, zakupitelja i upravitelja tog značajnog ateljea, a sadrži i velik broj vizualnih priloga koji svjedoče o samim počecima fotografije u Zagrebu. Drugi znanstveni rad u ovom broju napisao je Karlo Držaić, a nosi naslov *"Moderna biblioteka za krunu" – početak moderne čitalačke publike i fenomen modernizacije* (283–312). Analizirajući fenomen modernizma na primjeru čitateljske publike pod utjecajem novootvorene Moderne biblioteke za krunu, autor prihvaća suvremene modele kulturalnih studija i povijesti knjige, čime ostvaruje novi kut gledišta na povijest društvene tranzicije u vrijeme ubrzanog opismenjavanja i obrazovanja stanovništva. U istraživačkom polju povijesti bolesti nastaje rad *Španjolska gripa 1918. – 1919. u Puli: urbana slika pandemije* (313–331) autorice Ive Milovan Delić, što dijelom zasigurno odražava i suvremeni interes i zabrinutost pojavnošću globale pandemije. Analiza pojavnosti morbiteta i mortaliteta uzrokovanih španjolskom

gripom temelj je za daljnju razradu problematike socio-ekonomske uvjetovanosti širenja bolesti i višom smrtnošću ekonomski slabijih društvenih slojeva.

U sljedeća tri članka nailazimo na teme iz suvremene hrvatske povijesti. Wollfy Krašić autor je priloga naslovljena *Kulturne teme na stranicama hrvatskoga emigrantskog časopisa "Poruka slobodne Hrvatske"* (333–365). Baveći se kulturnim temama, a posebno marginaliziranim, cenzuriranim i proganjanim književnicima, predmetni časopis odražava političke stavove i status dijela hrvatske emigracije u kasnijim godinama postojanja socijalističke Jugoslavije. Na temu složena političkog imaginarija Istočnog bloka tijekom 1989. godine i odjeka prijelomnih događaja u dnevnim listovima u Beogradu i Zagrebu nastaje članak Marina Badurine *Tko je u Jugoslaviji želio svoju 1989.? Usporedni odjeci istočnoeuropske Annus Mirabilis u Beogradu i Zagrebu prema pisanju "Vjesnika" i "Politike"* (377–392). U posljednjem znanstvenom prilogu *Model negative medijske kampanje u devedesetima: Slučaj Mire Furlan* (393–413) autorice Nine Ožegović u fokusu je fenomen marginaliziranja kulturnih radnika koji nisu dijelili nacionalnu ideologiju vladajućih struktura kroz medijski prostor početkom devedesetih godina u Hrvatskoj.

U eseju *Zašto je pogrešno javni institut za povijest nazvati imenom Franje Tuđmana* (417–426) o pitanju preimenovanja Hrvatskog instituta za povijest Stanko Andrić iznosi protuargumente za taj prijedlog temeljene na Tuđmanovoj prvenstveno javno-političkoj, a ne znanstveno-istraživačkoj biografiji. Komentar na engleskom jeziku *"Partisans and Chetniks in occupied Yugoslavia" by Heather Williams* (427–435) potpisuje Gaj Trifković, a predstavlja detaljan prikaz Williamsina rada te ukazuje na problematične točke zbog kojih bi se trebala pokrenuti daljnja rasprava među povjesničarima Drugoga svjetskog rata na našim prostorima.

Čak dvadeset i jedan prilog o recentnim izdanjima nalazi se u rubrici *Ocjene i prikazi* (437–501), što omogućuje da se u 73. svesku *Historijskog zbornika* mogu konzultirati mišljenja istraživača o vrlo velikom broju historiografski relevantnih monografija i zbornika radova. I drugi broj ovog sveska završava rubrikom *In memoriam* (253–261) kojom je svraćena pozornost na tužne vijesti o tom da su nas u 2020. godini napustili i istaknuti povjesničari hrvatske i srednjoeuropske scene – Josip Seršić, hrvatski iseljenički polihistor i autor knjige *Hrvatski Beč*, zatim Mijo Korade, latinist i povjesničar koji je svojim istraživanjima ostavio značajan trag u novovjekovnoj hrvatskoj historiografiji te János M. Bak, čiji su radovi uvelike obilježili prijelomne trenutke osuvremenjivanja mađarske i srednjoeuropske medievistike druge polovice 20. stoljeća. Osim toga, rubrika podsjeća i na stoti jubilej rođenja hrvatskog povjesničara socijalizma Ivana Očaka (1920. – 1994.).

Zrinko Novosel

Croatia christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 44, br. 85 (196 str.) – br. 86 (212 str.), Zagreb 2020.

Sredinom kolovoza 2020. godine izašao je novi broj časopisa *Croatia Christiana periodica*. Sadržaj 85. broja podijeljen je u čitateljstvu dobro poznate cjeline: *Rasprave i prilozii* (1–162), *Prikazi i recenzije* (163–187) i *In memoriam* (189–190). Prvi dio *Rasprave i prilozii* sastoji se od ukupno osam radova. U prvom radu *Bratovštine u augustinskoj crkvi i samostanu sv. Jeronima u Rijeci*